

Szabó Barbara

Primo Levi „arcvesztése” Auschwitzban és Auschwitz után

„bárcsak lehetséges volna egy én-en kívül fogant mű, amelyben túlléphetek a személyesség korlátain, nemcsak azért, hogy behatolhassunk a magunkéhoz hasonló többi én világába, hanem, hogy megszólaltassuk azt, aminek nincs szava: az ereszen ülő madarat, a tavaszi és az őszi fát, a követ, a betont, a műanyagot (...).”¹

Bevezetés

Primo Levinek olyan novelláira helyezem a hangsúlyt, amelyek bár tekinthetőek önéletrírásnak is, hiszen a szerző saját lehetséges hatástörténetével számol el, mégsem felelnek meg a hagyományos műfaji kódoknak, hanem a fikció és a referencia kapcsolódásának egy sajátos mintázatát adják. Az 1971-ben megjelent *Vizio di forma* [Formai hiba] novelláskötetben szereplő *Lavoro creativo* (Alkotó munka) és a *Nel Parco* (A parkban) novellák elemzésekor ezt a mintázatot vizsgálom². Ha Paul de Man alapján elfogadjuk, hogy az önéletrajz nem műfaj vagy beszédmód, hanem az olvasás vagy a megértés alakzata, ami minden szövegben egy bizonyos mértékig megjelenik, akkor Levi novellái is olvashatóak önéletrajzként³. Éppen ezért amellet érvelek, hogy az önéletrírás nem tekinthető műfajnak Paul de Man alapján, vagy nem egy beszédmód, hanem, miként Z. Varga Zoltán írja „magának az olvasásnak az alakzata, amely valakinek tulajdonítható és érthetősége összefüggésben áll azzal a ténnyel, hogy ezt valakinek tulajdonítottuk.”⁴ Tanulmányom első részében egy idézetből indulok ki, ezzel közelítve Levi – Damiano Malabaila kettőshöz, fókuszálva mindvégig Paul de Man tükrösstruktúrájára. „{specular structure}”⁵. Elsőként a nevek eredetére térek ki röviden, valamint az auschwitzi számra, amely egy új azonosságot adott Levinek. Az álnév- arcvesztés kerül előtérbe, miért kellett a sikeres memoárszerzőnek álnéven megjelentetnie a tudományos-fantasztikus novellásgyűjteményét a *Storie naturalit*. Ennek okait és hatásait vizsgálom, valamint a pseudonímia eredetét is hangsúlyozom. A dolgozat második részében a korábban említett két novellát elemzem az önéletrírás dekonstruálása tükrében.

1 Italo CALVINO, *Amerikai előadások. Hat feljegyzés az elkövetkező évezred számára*, ford., Szénási Ferenc, Európa, Budapest, 1998, 157.

2 Az olasz nyelvű műcímek után, amennyiben a magyar cím nem dőlt betűkkel szerepel sima zárójelben, annak nincsen publikált magyar fordítása, minden más esetben szabadfordításnak kell tekinteni tőlem, ezt a kapcsolós zárójel jelzi.

3 Paul DE MAN, „Az önéletrajz mint arcrongálás”, *Pompeji*, 1997, 2-3, 93-107.

4 Z. VARGA Zoltán, „Paul de Man az önéletrírásról”, 2011, *Imágó Budapest*, 22/1 (2011), 9-64.

5 Paul DE MAN, *i.m.*, 95.

Arcvesztés: Primo Michele Levi – Damiano Malabaila

*Az vagyok, akit W.B.-nek hívnak? vagy pusztán egyszerűen W.B.-nek hívnak?*⁶ – teszi fel a kérdést Walter Benjamin. Ebből a perspektívából kívánom hangsúlyozni Primo Levi álnév és névvesztés problémáját, amelyet elsőként Auschwitzban szenvedett el, majd később a kiadó erőltette az álnév használatát. Azaz, az vagyok, akit Primo Levi-nek hívnak? vagy pusztán egyszerűen Primo Levi-nek hívnak? Erősítve ezzel a kérdéssel is, hogy a név, ami tulajdonképpen az identifikáció jele, ennek elvesztése, mint arcvesztés vagy névvesztés milyen módon jelenik meg Levinél. Önmeghatározása szerint:

Én egy kételtű vagyok, egy kentaur (írtam is egy történetet a kentaurokról). Úgy tűnik, hogy a tudományos-fantasztikus írásmód kétértelműsége tükrözi a jelenlegi sorsomat. Két részre vagyok osztva. Az egyik a gyári életem, technikus vagyok, vegyész. A másik részem viszont teljesen különvlik az elsőtől, ez az, amelyben írok, válaszolok az interjúkra, dolgozom a múltbéli és a jelenlegi tapasztalataimon. Az agyam két részre van osztva. Ez egy paranoiás hasadás (amilyen lehetett szerintem Gaddáé, Sinisgallié, Solmié)⁷

Paradox lényként érzékeli önmagát, aki az író és nem író, elbeszélő és vegyész, deportált és utca embere, zsidó és olasz, Auschwitz tanúja és írója és ebben a dualításban jelenik meg Malabaila és Levi. Az álnévre a *Storie naturali* [Természetes történetek] kötet egyik legjelentősebb története, a latin címet viselő *Quaestio de Centauris* [Kérdés a kentaurokról] szolgál magyarázatul. Azzal a kettősséggel magyarázható, amely a korábbi idézetből is jól érzékelhető. Megteremt egy képzeletbeli figurát, azonban (miként kiderült a Székács Verának adott interjúból is) mindig benne van ebben az alakban maga a szerző is. „Egy irodalmi figura bonyolult mozaik, melynek darabjait az író saját tapasztalataiból, a saját – ahogyan ma szokás mondani – ’életanyagából’ szedegeti össze. Valóságos darabokból áll össze (...)”⁸ Malabaila – Levi kettőse kapcsán emelem ki a tükrös struktúrát, mely tükrőszerű pillanatnak az értelmezésekor két szubjektum alakját kell értelmezni. „Egyrészt a szereplőként kirajzolódó alak képét (*author in the text*) másrészt a szöveg kívüli szerzőt, a szöveg szerzőjét (*author of the text*). Ebben az esetben a szerző megkettőződik.”⁹ Akárcsak Umberto Eco minta-szerző – empirikus szerző párosának a

6 Walter Benjamin, „*A szirének hallgatása*” válogatott írások, ford. Szabó Csaba, Osiris, Budapest, 2001.

7 „Io sono un anfibio, un centauro (ho anche scritto dei racconti sui centauri). E mi pare che l’ambiguità della fantascienza rispecchi il mio destino attuale. Io sono diviso in due meta. Una e quella di fabbrica, sono un tecnico, un chimico. Un’altra, invece, e totalmente staccata dalla prima, ed e quella nella quale scrivo, rispondo alle interviste, lavoro sulle mie esperienze passate e presenti. Sono proprio due mezzi cervelli. E una spaccatura paranoica (come quella, credo, di un Gadda, di un Sinisgalli, di un Solmi).” Belpoliti Marco, *Primo Levi di fronte e di profilo*, Milano, Ugo Guanda Editore, 2010.

8 SZÉKÁCS Vera (szerk.), *Primo Levi Angyali pillangó, válogatott novellák*, Noran Kiadó, Budapest, 2009, 391.

9 Z.VARGA Zoltán, *Paul de Man...i.m.*

felállítás - emeli ki tanulmányában Z.Varga Zoltán. Vagy ide sorolható Calvinónak a mintaszerzője is, aki a válságban lévő szerzővel áll szembe. Ilyen megközelítésből tekintek Malabaila-Levi párosra, azaz a szövegen kívüli szerzőre, aki a valódi, valamint a teremtett Malabailára, aki fiktív szerző.

Primo Levi saját tulajdonneve is több jelentéssel bír.¹⁰ A szerző neve: Primo Michele Levi, amelyben a „primo” sokkal inkább egy sorszámnév, mint egy valódi tulajdonnév. Egy nem-név, ami Auschwitz után még evidensebbé vált, mely szerint elég egy szám Levi meghatározásához.¹¹ A tetoválás az emlékezetébe véste elnémíthatatlanul, hogy sorsa egy számmal azonos, és nem egy névvel. Levi nem volt elragadtatva már gyermekként sem a családja fantáziátlan névválasztása miatt; a család elsőszülött fiúgyermekként kapta a „Primo” nevet. Sokáig csúfolták az iskolában, ironizálva az elsőségét hirdető csúfolódó dallal: „Primo Levi primo!” Levi maga is viccelődött a nevével, amikor 1963-ban megnyerte a *Campiello* irodalmi díjat Velencében a *La Trequa* [*Fegyvernyugvás*] című írásáért. Ugyanebben az évben megnyerte az olasz irodalmi elismerések közül a legrangosabbat, a *Premio Stregát* is. Miután átvette a díjat, viccesen megjegyezte: „Primo era lui, giammai secondo”¹². Szándékosan nem fordítom le Levi szójátékát, a magyarra fordítással elveszítené a jelentését. A sorszámmal, amely a neve is egyben, azt fejezte ki, hogy mindig első volt, sosem második. Egy különleges nyelvi játék figyelhető meg Levi kijelentésében, ami – ha így hangzott volna el: *Primo ero io, giammai secondo* – talán nem lenne ennyire meglepő, könnyen vissza lehetne csatolni a gyermekkori csúfolódásokhoz is. Abból a szempontból is érdekesnek tartom a megfogalmazását, hogy E/3-ban utal magára a szerző, mintha egy külső pozícióból tekintene önmagára. Távolítási gesztusként is értelmezhető, hiszen a személyes névmások közül nem az E/1-et használta (io), hanem E/3-ban utalt magára (lui).¹³

Bókay Antal az *Önéletrajz és szelf-fogalom a dekonstrukció és a pszichonálízis határán* című szövegében azt a dekonstruktív mozzanatot emeli ki, amikor a ténylegességet és a figurativitást valóságot és fikciót keverve, mondhatjuk el önmagunkról, hogy ez a valaki én vagyok¹⁴. Hiszen minden olyan pillanatban amikor önmagamra gondolok, önmagam elgondolom, önéletrajzot készítek. Ez egy nyelvi játék, egy befejezhetetlen retorikai aktivitás. Levi önmagáról beszél, mégis távolítási szándékkal. Kérdés, hogy a gyerekkori

---

10 Erről részletesebben ld. https://masfelmetertavolsag.blog.hu/2021/02/01/54_primo_levi_alneve_damiano_malabaila
https://masfelmetertavolsag.blog.hu/2021/01/29/52_primo_levi (2022.03.04.)

11 Utalva itt az auschwitzi névvesztésre. A második névre, amely az önazonosságvesztést példázza, az az auschwitzi számra, amelyet az *Ember ez?* című memoárból jól ismerünk. Egy új számot kapott (174517) a „primo” helyett, amellyel egyben ember mivoltuktól fosztották meg.

12 Carlo ZANDA, *Quando Primo Levi diventò il signor Malabaila*, Neri Pozza Editore, Vicenza, 2019, 74.

13 SZABÓ Barbara, *Primo Levi álneve Damiano Malabaila*. https://masfelmetertavolsag.blog.hu/2021/02/01/54_primo_levi_alneve_damiano_malabaila (2022.03.04.)

14 MEKIS D. János és Z.Varga Zoltán (szerk.), *Írott és olvasott identitás – Az önéletrajzi műfajok kontextusai*, 2008, L'Harmattan, Budapest, 33-65.

emléket, a tábori élményt vagy az író akarja-e eltávolítani önmagától, hiszen mindig vegyészként azonosította magát.

Levi esetében a szelf-konstrukció még összetettebb, ami abból a paranoid hasadásból adódik, ami miatt szerintem dualitásokban határozta meg önmagát, és ami a Malabaila név jelentésének elemzése alapján érhető tetten. A Malabaila név eredete egy autóvilla-mossági szaküzletből származik, ami előtt Levi napi kétszer haladt el, és ahogyan egy interjúból is kiderül, „ellopta” a nevet, mert nagyon megtetszett neki. Ennek talán legfőbb oka az volt, hogy Mala Zimetbaumra emlékeztette, arra a fiatal lengyel zsidó lányra, aki-ről már megemlékezett az *I sommersi e i salvati* [*Akik odavesztek és akik megmenekültek*] című kötetében is,¹⁵ ahonnan kiderül, hogy hősként tekintettek Malára. Arra a kérdésre, hogy miért is kellett Levinek, aki már sikeres írónak számított álnéven megjelentetnie a novelláit, egyrészt a kiadó hozzá címzett leveléből, másrészt a szerző fülszövegéből kaphatunk választ. Roberto Cerati, az Einaudi kiadó kereskedelmi igazgatója 1966-os levelében arra kéri Levit: gondolja meg az álnév használatát. A szerző által írt fülszöveg, más megvilágításba helyezi az álnevet. Hiszen maga Levi írja fülszövegében, hogy van egy kapcsolódás, létezik egy bizonyos híd a fantasztikus novellák és a memoárok között.¹⁶ Az álnév és a fülszöveg kettőssége elválasztja és egyben össze is kapcsolja Levi „komoly” témáit és a fantasztikus történeteit – ebből a szempontból viszont kérdéses, hogy miért választott álnevet, ha a fantasztikus szövegek szellemisége összekapcsolódik a memoárokéval.

Ennek a kérdésnek a vizsgálatában Gérard Genette szerzői névvel kapcsolatos kutatásaiból indulok ki, aki három esetet különböztet meg: az onimiát, az anonimiát és a pszeudonimiát. Malabaila esetében nem kételkedünk a fiktív alak valóságos létében, de a fülszöveg további kérdéseket vet fel. Fekete Norbert értelmezésében: „Genette szerint az onimia választása akkor kedvező, ha már egy híres személy ír valamilyen művet, ami lehetővé teszi a személyazonosság továbbadását az új alkotások számára. Genette a szerző saját nevének feltüntetését jogi felelősségvállalásként is érzékelt. A saját név továbbá árulkodik az illető neméről, nemzetiségéről, társadalmi hovatartozásáról és kiegészülhet címeinek említésével is.”¹⁷ Levi esetében különleges az álnév használata, hiszen nem a szerzői szándék húzódik meg a döntés mögött sokkal inkább a kiadóé. Genette azt állítja, hogy a szerző neve egy szerződéses funkciót is betölt, amely műfajonként változhat, amely „a fikció esetében semmi vagy alig valami; de már sokkal nagyobb mindenfajta referenciális írásműben, ahol a tanúbizonyság – vagy közvetítésének – hitelessége nagymértékben

---

15 Carlo ZANDA, *Quando Primo Levi diventò il signor Malabaila*, Neri Pozza Editore, Vicenza, 2019, 150-170.

16 https://www.primolevi.it/Web/Italiano/Contenuti/Opera/110_Edizioni_italiane/Storie_naturali?highlight=storie+naturali (2022.03.04.)

17 FEKETE Norbert, *A szerzői névhasználat és a magyar kritika intézményesülése a klasszikus századfordulón*. <http://midra.uni-miskolc.hu/document/30307/29316.pdf> (2022.03.04.)

függ a tanú, vagy a jelentést tevő személyazonosságától. Ezért van az, hogy igen csekély számú álnevet vagy névtelent találunk a történet-írásban vagy dokumentum-műfajban, és annál is kevesebbet, ha az elbeszélésben a tanú maga is érintve van.”¹⁸ Ezen a ponton kiemelném a szerzőiség funkcióját a holokauszt-irodalmon belül, hiszen az irodalmi életbe Levit memoárjai által ismeri meg a nagyközönség. A holokauszt irodalomban a szerzői név sajátos funkcióval rendelkezik. Miként Kisantal Tamás írja, a „holokauszt-irodalom befogadásmódjában olyan konszenzus figyelhető meg, mely szerint a szöveg által leírtak csak akkor ismerhetők el hitelesként, ha szerzője – elsősorban életútja révén – személyesen felel a mű igazáért.”¹⁹ Erről beszél Philippe Lejeune is, amikor azt állítja, hogy az önéletrírás beszédmódja referenciális, a valóságra vonatkoztatott, ahol a szerző tulajdonneve az önreferencia jelölője is.²⁰ Nem igaz ez az egyezmény viszont a fantasztikus művek esetében, a leggyakoribb ennél a műfajnál az álnév használat. Az álnév kapcsán mondja Lejeune, hogy az álnév egyszerűen csak megkülönböztetés, a név megkettőződése, amely a személyazonosságon semmit nem változtat. Azaz Lejeune szerint igazság-egyezségen alapul, hogy az olvasó elfogadja, és nem vitatja az elbeszélte igazságértéket.

Ezzel a kiadói kéréssel/utasítással úgy gondolom az a probléma, hogy a név az az identifikáció jele, amely megerősíti a megnevezett személyt egy osztályhoz való tartozásában. Miként Bókay Antal hivatkozik Lévi-Straussra, aki *Az univerzalizálás és partikularizálás* hatodik fejezetében (A vad gondolkodásban) kimutatja, hogy soha nem megnevezzük, hanem besoroljuk a másikat, ahogyan magunkat is.²¹ Beszél arról az esetről is, amikor a név azon egyén szabad kreációja, aki megnevez, és aki önmaga közvetítésével kifejezi önön szubjektivitásának átmeneti állapotát. A választás a kettő között mindössze annyi, hogy valakit egy osztályhoz való tartozásában nevezünk meg, vagy úgy adunk neki nevet, hogy önmagával azonosítjuk. Azaz valójában soha nem nevet adunk, hanem besoroljuk a másikat. Ezzel az új névvel besorolják Primo Levit is egy másik csoportba (még ha ő is választhatja meg az új nevet), valamint tovább erősítik ezt a paranoid hasadást, még ha nem is tudatosan.

---

18 Gérard GENETTE: *A szerzői név*, ford. SALY Noémi. http://real-j.mtak.hu/1220/1/HELIKON_1992.pdf (2022.03.04.)

19 KISANTAL Tamás, „Az igazat és csakis az igazat...A szerzőiség funkciója a holokauszt irodalomban”, *Helikon* 4 (2010)

20 Philippe LEJEUNE, *Önéletrírás, élettörténet, napló*: <http://epa.oszk.hu/00000/00015/00035/pdf/09szemle06.pdf> (2022.03.04.)

21 BÓKAY Antal, „Önéletrajz és szelf-fogalom a dekonstrukció és pszichoanalízis határán”, *Írott és olvasott identitás- Az önéletrajzi műfajok kontextusai*, szerk. MEKIS D.János és Z.VARGA Zoltán 2008, L'Harmattan, Budapest, 33-65.

Önéletírás – meta-elbeszélés – hatástörténet

A *Lavoro creativo* (*Alkotó munka*) novella folytatásaként értelmezhető a *Nel Parco* (*A parkban*), a kettő együtt pedig a Levi-életmű tükrében meta-elbeszélésként.²² Kisantal Tamás megfogalmazásából indulok ki, mely szerint a „memoáíró szerző ironikusan elszámol saját (lehetséges) hatástörténetével.”²³ A két novella történetének a lényege, hogy az *Alkotó munkában* történet főszereplő írójának vágya, hogy a „Nemzeti Parkba” kerülhessen, így elérve az örökkévalóságot. Megírja önéletrajzát, ezáltal irodalmi figurává válik, és a „Parkba” kerül. Azonban nem számol a felejtéssel, hiszen néhány év múltán az olvasók elfelejtik, így a „Park” világában megszűnik létezni. A továbbiakban olyan jeleneteket emelek ki a novellákból, amelyek a szerzőiséget, a meta-elbeszélést és a referencialitást határozzák meg illetve erősítik a szövegben.

Az *Alkotó munka* főszereplője Antonio Casella fiktív író, alkotói válságban szenved, ül egy fehér üres papír előtt, amelynek gondolatai szinte megelevenednek számára, mely szerint „azért nem írsz rám semmit, mert olyan üres és fehér vagy, akárcsak én.”²⁴ Majd kicsit később így folytatja: „Neked egyetlen gondolatod sincs, így szavaid sem, én pedig üres papír maradok most és mindörökre.”²⁵ Azaz az alkotói válság és a szerzőség problémájával szembesülünk már az első bekezdésben. Már itt felmerül a referencialitás és a fikcionalitás összekapcsolódása, miként teremt Levi egy belső dologból artikulálódott külsőt. Sosem fogadta el magát íróként, önmagát kémikusként nevezte meg mindvégig.

Levi a novella terében megteremti Casella ellentétét, a sikerírót – egy bizonyos James Collinst. A fordulat abban rejlik, hogy Collins valójában Casella egyik novellahőse, aki életre kel és írónak áll, ezzel új témalehetőséggel szolgál az alkotói válságtól szenvedő Antonio Casellának. Nem mellékesen az örökkévalóság lehetőségét is hangsúlyozza, mint új lehetőséget megteremtője előtt. A narrátori hang visszaemlékezik, hogy néhány éve valóban kiadott Antonio egy jól sikerült novelláskötetet. Újra referenciális elemek úsznak be a fiktív térbe, hiszen Primo Levi *Storie naturali*²⁶ novelláskötetéről esik szó átvitt értelemben, amit a következő sorok még jobban nyomatékosítanak: „zseniális, kis-sé hóbortos feltaláló volt, aki különleges gépeket tervezett egy amerikai cégnek. Ezek a gépek, amelyek kevéssel ugyan, de mindig meghaladták a valóság határát, eleinte nagyszerű, majd katasztrofális eseményekhez vezettek, ahogy ez a tudományos fantaszti-

---

22 Többfajta értelmezése is lehetséges a novelláknak, a disszertációmban a posztmodern irodalom minta darabjával, Italo Calvinónak a *Ha egy téli éjszakán egy utazójával vetem össze Levi szövegeit*. Mindkét szöveg olvasható magyarul az *Angyali pillangó* kötetben Peredi Mária fordításában In.: SZÉKÁCS Vera (szerk.), *Primo Levi Angyali pillangó, Válogatott novellák*, Budapest, Noran Kiadó. 2009, 93-120.

23 KISANTAL Tamás, „Ész álmai. Primo Levi: Angyali pillangó. Válogatott novellák”. *Jelenkor*, 53/5 (2010)

24 SZÉKÁCS Vera (szerk.), *Primo Levi Angyali ...i.m.*, 93.

25 Uo.

26 A *Storie naturali* novelláskötet Levi első novelláit gyűjti egybe, amelyben több novella is egy személy köré csoportosul, egy bizonyos Simpson köré. Simpson novelláknak nevezik ezeket a történeteket, ezeknek a történeteknek a rövid összefoglalását írja meg az *Alkotó munkában*.

kus irodalomban szokott lenni.”²⁷ A Simpson novellák rövid összefoglalását olvashatjuk itt, igaz egy másik szereplőhöz James Collinshoz köti ezúttal Levi. Erősítve a feltevést miszerint meta-elbeszélésről van szó.

A szöveg érdekességét az adja, hogy Antonio Casella Levi alteregójaként is értelmezhető. Federico Pianzola disszertációjában nem csak Casellát, hanem Collinost is Levi alteregójaként értelmezi.²⁸ Elsőként kiemeli, hogy Collins azonos Simpsonnal, majd bővebben kifejti, hogy az olvasó több szinten ismerheti meg Casella novellabeli hősét. Elsőként, mint egy novella főhősét, aki feltaláló is egyben és különleges gépeket tervez egy amerikai cégnek. Majd megismerjük a *Parco Nazionale* lakójaként, aki akár egy technikus hasznossá tudta tenni magát a „táborban” és sikerült is megbecsülést szereznie. Aztán megismerjük, mint író, aki saját megalkotójáról írt néhány elbeszélést. Azaz ezen példák alapján nem csak Simpsonnal azonos, hanem Levi alteregójaként is értelmezhető. Pianzola gondolatmenetét kiegészíteném azzal a jelenettel, amikor a fiktív szerző a főhősének a műveit olvassa és elutasítja a kiadást, mert nem tartja jónak a szövegeket, arra bízta, hogy maradjon meg az eredeti szakmájánál, maradjon feltaláló. A *Storie naturali* kapcsán felmerülő kiadási problémák és az álnév használat kérvényezésének a tudatában még erőteljesebbé válik a Levi-Collins féle azonosítás.

Az *Alkotó munka* végén Casella megírja saját önéletrajzát, minden olyan tulajdonságot magába sűrített, amelyeket a való életben nem tudott. Három évig dolgozott az önéletrajzán, majd átadta a kéziratot a kiadónak. A novella zárásában a Park két hivatalnok jelenik meg Casellánál és magukkal viszik. A *Parkban* című novellában kapjuk meg a történetnek a folytatását, újra találkozunk Collinssal immár a Parkban vezető körbe az önéletrajzi alakként újonnan érkező Casellát és kíséri végig a Parkon. Három évet maradt a Parkban utána eltűnik, átlátszóvá válik, ez szimbolizálja a felejtést. A felejtés az emlékezés kérdéskörével érdemes foglalkozni. Levi író figurája önmagának akart teremteni egy tökéletes világot, amely messze nem volt olyan izgalmas és érdekes a befogadók számára, mint amilyen novellákat előtte írt, hiszen James Collins is túlélte őt a Parkban. Levi is divertimentonak tekintette a történeteit, ezért is fogadta el az álnéven való publikálás lehetőségét, valamint számára a felejtés témaköre mindvégig meghatározó volt írói pályáján.

---

27 SZÉKÁCS Vera (szerk.), *Primo Levi Angyali ...i.m.*,94.

28 Federico PIANZOLA, *Le trappole morali di Primo Levi. Fiction, miti e complessità della creazione*. https://www.researchgate.net/publication/264811655_Le_trappole_morali_di_Primo_Levi_fiction_miti_e_complessita_della_creazione (2022.03.04.)

Összegzés

Dolgozatom középpontjában álló két novella elemzésekor többszörösen is találkozunk olyan fikciós és referenciális elemekkel, amelyek az értelmezést bonyolítják. Mivel a novellákban az értelmezés tárgya a szerző önmaga, így fontos megemlíteni és ismételni az előadás elején említett tükör struktúrát. Paul de Man szövegét idézem: „Az olvasás folyamatában érintett két szubjektum kölcsönös reflexív helyettesítés útján meghatározza egymást, s az önéletrajzi mozzanat mint kettejük egymáshoz igazodása játszódik le. A struktúra éppúgy rejt különbségtevést, mint hasonlóságot, hiszen mindkettő a szubjektumot megalkotó felcserélésen alapszik. Ez a tükrösstruktúra {specular structure} beépül minden olyan szövegbe, melyben a szerző önmagát avatja megértése tárgyává, mindez azonban pusztán nyilvánvalóvá teszi a szerzőség szélesebb körű igényét, ami mindig fel lép, valahányszor egy szöveget valaki által létrehozottnak mondunk, és feltesszük, hogy annál érthetőbb, minél inkább fennáll ez a helyzet. Ami végső soron azt jelenti, hogy bizonyos fokig minden olvasható címoldallal rendelkező könyv önéletrajzi.”²⁹ Ebből a szempontból fontos Paul de Man, aki Lejeune-höz képest újat mond, hiszen Lejeune szinonimaként használja a tulajdonnév és az aláírás szavakat, addig amíg a címoldalon szereplő név nem egy önismeretre és megértésre képesszubjektum tulajdonneve, hanem aláírás, ami a szerződést jogi autoritással látja el. Ezzel szemben Paul de Man azt hangsúlyozza, hogy az olvasó nélkül nem jöhet létre sem szerződés, sem olvasás, sőt még írás sincsen nélküle, amint az olvasó olvasni kezdi a szöveget, a tulajdonnév figuratív struktúrájában rögtön megkettőződik (a szöveg szerzője és a szövegben lévő szerző). Úgy gondolom, erre szolgál példaként Levi- Casella- Collins páros.

Már a Calvinótól vett mottóval is utaltam arra, hogy egy olyan szerzői hangot kívánok megszólaltatni, akinek „nincs szava.” Nem a híres memoárszerzőt, hanem az álnév mögül kibújni vágyó fantasztikus szerzőt. A célom az volt, hogy két kevésbé ismert novellát mutassak be, valamint bizonyítsam, hogy lehet önéletrajzi műről beszélni úgyis, ha nem referenciális és valóságra vonatkoztatott a szöveg, valamint a szerző tulajdonneve sem lesz az önreferencia jelölője. Az általam elemzett novellák egy új oldaláról mutatják be Primo Levit, akit eddig elsősorban memoárszerzőként ismertek.